

DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

Miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

Deres ref
2002-458-1

Deres dato
28.02.02

Vår ref
02/3850

Dato
16.08.02

HØRING - NOU 2002:1 FORTID FORMER FRAMTID

Det vises til brev av 28.02.02 fra Miljøverndepartementet om ny kulturminnepolitikk.

Utdannings- og forskningsdepartementet har merket seg at det er forslag om mange nye tiltak i utredningen uten at det er prioritert mellom disse, eller foretatt nærmere kostnadsvurderinger. Flere av forslagene vil berøre institusjoner i universitets- og høyskolesektoren, både i kraft av den faglige rolle de spiller på kulturminneområdet, og som eiere av statlige eiendommer med bevaringsverdi. Når det gjelder sistnevnte forutsetter departementet at det gjennomføres en generell oppfølging i staten, jf Arbeids- og administrasjonsdepartementets prosjekt "Statens kulturhistoriske eiendommer, Politikk for eierskap og forvaltning". Innenfor dagens økonomiske rammer ser vi få muligheter til å løse disse problemene.

Når det gjelder oppfølgingen av de faglige spørsmålene bør dette skje i nært samarbeid mellom Miljøverndepartementet, Kultur- og kirkedepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet. Det er en rekke forslag som, hvis de skal følges opp, vil kreve økte ressurser eller omprioriteringer innenfor dagens ressursramme. Vi viser blant annet til forslag om at staten i større grad skal finansiere registreringer og utgravninger, noe som en må finne finansieringsløsninger for før det kan iverksettes.. Det er behov for å utvikle et samarbeid som bidrar til å sikre helhetlige vurderinger og en mest mulig optimal allokering av ressursene som staten avsetter til området. Vi har merket oss at utvalgets flertall mener det er et stort og utnyttet potensiale for et styrket samarbeid mellom museene og kulturminneforvaltningen som kan tas i bruk i arbeidet med å ta vare på kulturminner og kulturmiljøer.

En stor andel av Norges løse kulturminner er samlet inn av universitetsmuseene og tatt vare på i deres vitenskapelige samlinger. Den museale og forskningsmessige kompetanse universitetene har, og den plass denne gir dem i kulturminnepolitikken, er etter vår vurdering for svakt vektlagt i utredningen. Særlig forskningens betydning for forståelse og formidling burde vært understreket bedre.

Utdannings- og forskningsdepartementet er enig i at ordningen med dispensasjonsmyndighet lagt til Riksantikvaren bør evalueres etter en treårsperiode. Vi er i tvil om forutsetningene vil være til stede for å gjennomføre en overgripende, nasjonal frigivningspolitikk hvis 19 fylker og Sametinget skal overta ansvaret på dette området.

Utvalgets flertall støtter overføringer av ansvar og oppgaver på kulturminnefeltet til kommunene, med en del forbehold. Utdannings- og forskningsdepartementet etterlyser en tydeliggjøring av hva delegering til kommunene i praksis vil innebære. En forutsetning synes å være at både økonomiske midler og faglig kompetanse stilles til disposisjon for å kunne gjennomføre en slik reform. Hvis en kommer til at dette er fornuftig anvendelse av knappe ressurser, kan departementet se nødvendigheten av at museer og andre i universitets- og høgskolesektoren bidrar og inngår i oppbygging av kompetansenettverk.

Utdannings- og forskningsdepartementet vil advare mot forslaget om å endre den geografiske ansvarsdelingen mellom museene slik at alle gis anledning til å forberede dispensasjonssøknader og gjennomføre arkeologiske utgravninger uavhengig av geografisk og tematisk ansvarsområde. Problemer som vi allerede i dag har knyttet til avsetning av ressurser til katalogisering, konservering og magasinerings av gjenstander, vil høyst sannsynlig komme til å forsterkes dersom den geografiske ansvarsdelingen faller bort.

Vi er også urolig for at det vil svekke den store forskningsmessige verdien av de regionale arkeologiske samlingene som møysommelig og over år er bygget opp ved landsdelsmuseene. Utdannings- og forskningsdepartementet viser her til Universitet- og høgskolerådets høringsuttalelse, hvor det heter: "*Uansett hvordan den offentlige kulturminneforvaltningen blir organisert i framtiden, bør løse arkeologiske funn og tilhørende dokumentasjon fortsatt overleveres og oppbevares ved de respektive universitetsmuseer/landdelsmuseum.* Komplette regionale samlinger utgjør meget verdifulle arkeologiske arkiver og er et nødvendig grunnlag for framtidig kulturhistorisk innsikt og formidling.

Utvalgets flertall foreslår at legalfredede kulturminner må kunne frigis uten at det i hvert tilfelle skal gjøres utgravninger på tiltakhavers regning (s. 38). Utdannings- og forskningsdepartementet vil her gjøre oppmerksom på at det alltid vil være lettest å nedprioritere de kulturminner man vet minst om. Nettopp på grunn av manglende

kunnskap vil de kunne virke mindre verneverdige, og eventuelt frigis uten videre undersøkelser. Viktige kilder til ny viten og opplevelser kan dermed gå tapt for alltid.

Flere av forslagene i utredningen innebærer at det bør gis flere utdanningstilbud på universitets- og høghskolenivå i forhold til kulturminnefeltet, se kap 11 i utredningen. Utdannings- og forskningsdepartementet har merket seg at flere universiteter har uttalt at de tar sikte på å bidra til dette. Vi er også kjent med at flere høghskoler har startet opp nye tiltak. Departementet er åpen for en dialog med Miljøverndepartementet om ytterligere tiltak om dette anses nødvendig.

I kap. 11.7 og 11.8 som særlig dreier seg om forskning, har utvalgets flertall pekt på en del behov, særlig av strukturell art. Det gjelder blant annet behov for nettverk og behov for økte ressurser, både til grunnforskning og anvendt forskning, som grunnlag for ny kunnskap i den daglige forvaltning av kulturminner. Det er positivt at utvalget ser betydningen av kunnskapsoppbygging på feltet og likedan at utvalget understreker sektorenes ansvar for å stille ressurser til rådighet for forskning på sine ansvarsområder.

Utvalget har blant annet foreslått at Forskningsrådet bør legge til rette for et senter for fremragende forskning på kulturminnefeltet. Det vil være problematisk å følge opp et slikt forslag. Ordningen med sentre for fremragende forskning er kvalitetsbasert, og det er ikke først og fremst Forskningsrådets oppgave å sørge for at kulturminneforskningen blir representert, men derimot miljøene og institusjonene selv. Vi viser til at det nylig er utpekt 13 sentre, og i sin høringsuttalelse til utredningen har Forskningsrådet pekt på at ingen kulturminnemiljøer var med i søknadsrunden.

Til slutt vil vi støtte momsfritak for arkeologiske utgravninger.

Med hilsen

Ida Børresen e.f.
ekspedisjonssjef

Per Israelsson
rådgiver